

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва курсу	Археологія та методика польових археологічних досліджень
Викладач	Гупчієнко Микола Петрович, кандидат історичних наук, доцентдоцент кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи
Контактний тел.	+38(066) 6424-12-19
E-mail:	tupchy_mp@ukr.net
Обсяг та ознаки дисципліни	Вибіркова дисципліна, змістових модулів – 2. Форма контролю: залік. Загальна кількість кредитів – 4, годин – 120. Формат: очний (offline / face to face) / дистанційний (online). Мова викладання: українська.
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку, розміщеному в інформаційному ресурсі moodle.kntu.kr.ua; у режимі відеоконференцій Zoom, через електронну пошту, Viber за домовленістю.
Пререквізити	Для вивчення курсу здобувачі потребують базових знань з археології та давньої історії України

1. Мета і завдання дисципліни

Мета курсу полягає в тому, щоб ознайомити здобувачів з методикою отримання археологічних джерел, забезпечити формування основних навичок роботи з речовими джерелами, дати знання з теорії та методики археологічних досліджень, інформацію про комплекси речових історичних джерел та методи роботи з ними.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є здатності:

- знати основні теоретико-методологічні засади польових археологічних досліджень;
- оволодіти практичними навичками роботи з речовими джерелами і науковою літературою;
- опанувати необхідні знання, пов'язані з виявленням археологічних пам'яток під час археологічних розвідок;
- засвоїти методику проведення археологічних розкопок могильників та поселень;
- ознайомитись з основами фіксації археологічних матеріалів;
- набути навички ведення польової документації;
- знати основні етапи роботи з речовим джерелом в ході історичного дослідження.

2. Результати навчання

У результаті вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні

знати:

- предмет і завдання методології археологічних досліджень, історії становлення методології археологічних досліджень в Україні;
 - Типологічні характеристики пам'яток;
 - методика проведення археологічних розвідок та розкопок пам'яток різних типів, періодів;
 - методика фіксації пам'яток, первинну консервації, ведення польової документації,
 - правоохоронні вимоги щодо археологічних досліджень;
 - інформаційний потенціалсречових джерел з археології України;
- уміти
- застосовувати методику пошуку, виявлення та критики речового джерела;
 - систематизувати і класифікувати археологічні пам'ятки;
 - описувати археологічну пам'ятку і вести польову документацію;
 - формувати джерельну базу дослідження, інтерпретувати інформацію речового джерела.

набути соціальних навичок (soft skills):

- здійснювати професійну комунікацію, ефективно пояснювати і презентувати матеріал;
- взаємодіяти в соціокультурному середовищі.

3. Політика курсу та академічна доброчесність

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

При організації освітнього процесу в Центральнотраїнському національному технічному університеті здобувачі вищої освіти, викладачі та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу в ЦНТУ; Положення про організацію вивчення вибіркових навчальних дисциплін та формування індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти; Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1: Методика польових досліджень

- Тема 1. *Вступ до предмету*
- Тема 2. Основні проблеми польового археологічного джерелознавства
- Тема 3. Археологічні розвідки.
- Тема 4. Розкопки давніх поховань.
- Тема 5. Розкопки давніх поселень
- Тема 6. Правила обліку знахідок та реєстрація споруд.
- Тема 7. Топографія в польових археологічних дослідженнях

Змістовний модуль 2. Методолгія археологічних побудов

- Тема 8. Аналіз археологічних побудов
- Тема 9. Два типи археологічних побудов.
- Тема 10. Загальна схематизація археологічних реконструкцій.
- Тема 11. Форма археологічних публікацій

5. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, письмовий контроль.

Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною системою, у тому числі: перший рубіжний контроль – 50 балів, другий рубіжний контроль – 50 балів.

Семестровий залік полягає в оцінці рівня засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу на лекційних, практичних, семінарських або лабораторних заняттях і виконання індивідуальних завдань за стобальною та дворівневою («зараховано», «не зараховано») та шкалою ЄКТС результатів навчання.

6. Рекомендована література

Основна

1. Консервація і реставрація пам'яток архітектури. – Київ; Львів, 1996.
2. Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони історико-культурного середовища: Зб. док. – К., 2002.
3. Курінний П.П. Історія археологічного знання про Україну. – Полтава, 1994.
4. МалЄєв Ю.М., Сегеда С.П. Методичні вказівки повивченню антропологічних матеріалів під час археологічних дослідженнях. – К., 1988.
5. Мезенцева Г. Дослідники археології України. – Чернігів, 1997.
6. Методичесні рекомендації під час дослідження курганів – К.1986
7. Методичні рекомендації з польової антропології / Козак О. Д., Потехіна І. Д., Слободян Т. І., Гупало В. Д. — Львів: НДЦ «Рятівна археологічна служба» ІА НАН України, 2019. — 108 с. (серія: АрхеМет)
8. Михальчишин І.Р. Методичні рекомендації по складанню паспортів на пам'ятки археології // Археологічні дослідження в Україні 1998 р. – К., 1999.
9. Пашкевич Г.О. Про відбір зразків для палеоботанічних досліджень // Археологічні дослідження в Україні 1998 р. – К., 1999.
10. Пустовалов С.Ж. Про удосконалення методики розкопок курганів доби бронзи // Археологічні дослідження в Україні 1998 р. – К., 1999.
11. Сегеда С.П. Методика збирання та транспортування кісткових решток людей під час археологічних розкопок // Археологічні дослідження в Україні 1998 р. – К., 1999.
12. Colin Renfrew, Paul Barn. Archaeology. Theories, methods and practice. – London.1993
13. Philip Barker. The techniques of archaeological excavation. – London.1977

Додаткова

1. Теорія та практика археологічних досліджень. – К.1994
2. Тупчієнко М. Ястребовська складова археологічної колекції Кіровоградського обласного краєзнавчого музею. // *Тези доповідей II Міжнародної наукової конференції «Історія, археологія, інформаційна, бібліотечна та архівна справа: актуальні проблеми науки та освіти»*. 13–14 травня 2021 р. ЦНТУ. Кропивницький
https://scholar.google.com.ua/citations?user=py_G5tYAAAAJ&hl
3. Тупчієнко, М. Документаційна складова археологічних досліджень // *Історія, археологія, інформаційна, бібліотечна та архівна справа: актуальні проблеми освіти та науки. Тези доповідей I. Міжнародної наукової конференції*. 13.05.2020 р. Кропивницький. 2020 р. С. 110-113 http://dakiro.kr-admin.gov.ua/book/2020/2020_International_Zbirnik_CNTU.pdf
4. Орлик О., Тупчієнко М., Собчук В., Шатковський В. Розкопки на території фортеці св. Єлисавети. *Археологічні дослідження в Україні* 2021. К., 2022. С. 67–69.
<http://www.vgosau.kiev.ua/biblioteka/khram-zapvuak-nziimk-apursr-ksiau/1325>
5. Тупчієнко М., Собчук В., Шатковський В. Охоронні розкопки кургану біля селища Петрове на Кіровоградщині. *Археологічні дослідження в Україні* 2021. К., 2022. С. 69–73.
<http://www.vgosau.kiev.ua/biblioteka/khram-zapvuak-nziimk-apursr-ksiau/1325>
6. Mykyta Ivanov | Mykola Tupciyenko
Cultural Interactions Between the Societies of the ‘Old Europe’ and the Steppe ‘Kurgan People’ During the Last Quarter of the 4th Millennium BC: Case Study of Serezlievka Local Group/
Archaeologia Lituana. Vol 23 (2022), 107–119 <https://www.journals.vu.lt/archaeologia->

- [lituana/issue/view/2282](https://www.journals.vu.lt/archaeologia-lituana/article/view/31842/30679) <https://www.journals.vu.lt/archaeologia-lituana/article/view/31842/30679>
7. Тупчієнко М., Іванов М. Технологія виготовлення та ремонту кам'яних сокир епохи енеоліту – ранньої бронзової доби за матеріалами Кіровоградщини. Тези доповідей міжнародної конференції *Археологічні студії: здобутки та перспективи 2022*. Кафедра археології Національного університету «Києво-Могилянська академія» 27 січня 2022 року. Київ. 2022. С. 33–39.
8. Тупчієнко М., Шатковський В. Археологічні дослідження фортеці св. Єлисавети (1994–2019 рр.) *History, archeology and culturology/ december 9, 2022; cambridge, uk: IV International scientific and practical conference «education and science of today: intersectoral issues and development of sciences»* Doi <https://doi.org/10.36074/logos-09.12.2022.76>
9. Mykola Tupchiienko, Iwona Hildebrandt-Radke, Waldemar Spsychalski, Vitalii Rud, Yulia Ushkova, Przemysław Makarowicz *Geochemical, lithological and archaeological studies on an Early Bronze Age barrow destroyed by modern tillage in Petrove, central Ukraine. Journal of Archaeological Science: Reports. Volum 52. 2023* :<https://authors.elsevier.com/c/1i5ko,rVDBflxg>
10. Mykola Tupchienko. Belt sets with images of eagles in the scythian funerary rite of the early period 7th–5th centuries bc (semantics and functions). *Acta Archeologica Lodziensia*. Nr. 69. 2024 p. С. 25–32 . doi.org/10.26485/AAL/2023/69/2
<https://czasopisma.ltn.lodz.pl/Acta-Archaeologica-Lodziensia/article/view/2297/2107>
11. Чмихов М.О., Черняков І.Т. Хронологія археологічних пам'яток епохи міді – бронзи на території України – К.1986
12. Чмихов М.О. Кургани як явище давньої культури – К.1993

Інформаційні ресурси

1. <http://www.nbu.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
2. <http://www.nbu.gov.ua/portal/libukr.html> – каталог національних бібліотек та інформаційних центрів України
3. <http://www.nbu.gov.ua/portal/libweb.html> – каталог національних бібліотек країн світу
4. <http://www.nbu.gov.ua/portal/books.html> – каталог електронних бібліотек України
5. <http://www.friends-forum.com/forum/printthread.php?t=5838&pp=30> – енциклопедії та словники
6. <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/> – електронні наукові видання НБУ ім.В.І.Вернадського

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи Протокол. №1 від «29» серпня 2024 р.